qui eſt de primis cãis(Et de oĩum motu naturali)hoc quoad alterũ qui eſt de motu: Orta a principiis duplicia hæc quidem ſimplicia:de quibus eſt ſecũda naturalis philoſophiæ pars:hæc mixta:de ſimplicibus.ſ.cœlo & elementis q̃tuor corporalibus:in eo agitur libro q̃ de cœlo & mundo inſcribit̃:in quatuor diuiſo uolumina: ꝑut illud circulari motu: hæc uero recto ſurſum deorſumue mouent̃: in qua parte ea ẽt repõitur porciuncula: quæ tractatum,de quatuor elementis in eo qui de cœlo & mundo iam inceptũ ſub alia quippe ratione perficit ſcilicet inq̃tũ ipſa eleméta & cætera oĩa caduca generabilia & corruptibilia ſunt:& ad formã trãſmutãt̃: & dr̃ liber de generatione & corruptiõe:duo habẽs uolũia.Mixta ſũt duo inaĩata & aĩata.Inanimata duplicia q̃dã ĩperfecte mixta ſicuti grãdo Cometæ & talia huiuſmodi:q̃dã plene mixta:uidelicet lapides & metalla:q̃ oĩa ſub terra:in aere:& altiori loco:ab uno prĩcipio materiali.ſ.exalatione fiũt:humida uidelicet:& ſica:q̃re merito in eodem ab Ariſt.in uniuerſali ſaltẽ docẽt̃ libro: q̃ ſcĩa a ueteribus dicta ẽ metheorologica:qđ nomẽ de ſublimibus cõtẽplatione ſignificat:& licet eo qđ debet̃ ſtrictius ſit:Verũtamẽ Ariſ.de noĩbus minime curãs ueteꝝ ceſſit auctoritati.loq̃ndũ.n.ẽ ut plurs loquũt̃ ſed ẽ ſentiẽdũ ut pauciores & ſapiẽtes:& de iis ẽ tertia philoſophiæ nãlis ps Aĩata quoq; duplicia ſũt hæc ſolã uegetatiuã hñtia aĩam.ſ.ipæ plãtæ hæc uero ſenſitiuã ẽt:uidelicet aĩalia.Aĩalia ãt uel ſola cognitiõe:ꝙ ſũt adiſcũt̃:& hoc ĩ li.hiſtoriaꝝ fit:in nouẽ ꝑtito uolũina:licet ſcđm alios ĩ .x.uel cognitione ꝑꝑ qđ talia ſint qđ ĩ tredecĩ fit libris mox enumerãdis.Hac aũt duplici uia de aĩalibus tria docemur.Vnũ eſt aĩaliũ ſubſtãtia ſiue eſſentia naturalis cũ ſuis opationibꝰ ꝓpriis ſeu ꝓpinquis.Secũdũ ẽ generatio. Tertiũ uita & mors:cũ ſibi cognatis. Subſtãtia aĩaliũ q̃ ꝑ cãs adiſcit̃:ꝑti cognoſcit̃ ꝑ materiã:& de hac ẽ liber de ꝑtibꝰ aĩaliũ ĩ q̃tuor ꝑtes diuiſus:& liber de ꝓgreſſu uel ꝓceſſu ſeu inceſſu aĩaliũ:qui ẽt de ꝑtibus ad motũ aĩaliũ utilibꝰ dr̃:in iis.n.duobus rõnes & cauſæ ꝑtiũ aĩaliũ adiſcunt̃ ꝑtim cognoſcit̃ & magis ꝑ formã q̃ ẽ aĩa: & de hac quæ nõ mõ aĩaliũ ſed uegetabiliũ quoq; ẽ forma in libro de aĩa in tria diuiſo uolumina fit cõtẽplatio.Opationes uero aĩali ꝓpriæ & ꝓpiquæ ſunt ſenſus & motus:inquãtũ.n.aĩal ſenſitiuũ eſt:ipſum cõſequunt̃:ſenſus.n.ꝑut ab exterioribus ſenſibilibꝰ tali ac tali natura formatis ꝑ ſua inſtrumẽta talibꝰ elemẽtis deputata mouent̃: in libro de ſenſu & ſenſibili ꝑtractant̃.Prout uero p̃teritoꝝ formæ alias ſenſibus ꝑceptoꝝ denuo reuocant̃ ĩ actu in libro de memoria & reminiſcẽtia agit̃.Cæteꝝ q̃tenus ſenſus ipſi nõnũq̃ in effectũ trãſeũt aliquãdo ſopiũt̃ de eis in eo q̃ de ſomno & uigilia fit ſpeculatio.Operatio aũt aĩalis q̃ eſt motus:aĩali quoq; ꝓpinqua:ẽ quãdoq̃dẽ motu de loco ad locũ oĩa fere aĩalia uel cõſtrictionis ſaltem dilatationiſue motu moueant̃: nõ ſine ſenſu ꝓfecto: cũ aĩal omne rem ſibi placidã ſenſu ꝑceptam uel forte infeſtã apetitu ĩperãte ſequat̃ uel fugiat:Et de hoc motu in eo q̃ de cã motus aĩalium in coĩ tradita eſt doctrina ſecũdũ qđ de aĩalibus ab Ariſto.docetur eſt generatio, cuius cãs in libro de generatione aĩalium in q̃nq; diuiſo uolumina nos docuit: licet eius diffinitio ĩ libro de uita & morte ex prius ꝑtractatis cõcludat̃.Tertiũ de aĩalibꝰ ẽ uita & mors:iiſq; cognata:cognata ãt ſunt uitæ lõgitudo & breuitas:đ quaꝝ cãis ẽ liber de cãis lõgitudĩs ac breuitatis uitæ:Status ẽt iuuentutis & ſenectutis: ĩſpiratio quoq; & expiratio:q̃bus aĩal uiuit ac morit̃ de q̃bus eſt liber de iuuentute & ſenectute & liber de inſpiratione.De uita aũt & morte oĩum ultima in eo fit qui de uita & morte dr̃:in quo pauca de uita cũ in libro de cã longitudinis uitæ pluria pertractauerit:& plurima de morte pertractat.Poſtq̃ hæc oĩa de aĩalibus a ſola natura condita ab ariſtotele ꝑfecta fuere mox a puro iam naturæ opere quaſi ſaliẽs ad ea q̃ non ſola natura ſed arte quoq; ſubminiſtrãte fieri poſſunt ſcilicet ad ſanitatem & langorem:tanq̃ medium cõterminum utriuſq; phyſici uidelicet ac medici accedens & ea pertractans non tamen naturales limites tranſgrediens: ſed principia ſanitatis & morbi prima prælibans; omnia tandem quæ de natura ſunt animalium finitime claudit. Hoc tamen te ſcire uolumus ꝙ prædicta tria ſcilicet ſubſtantia cum operationibus: generatio: & uita cum morte & ſibi cognatis in tredecim per cauſas prædictis inquiſita libris:eadem hæc cognitione quia ſunt ab ipſomet Ariſtotele in li.de hiſtoriis ꝑtractata ſunt:q̃ q̃dẽ oĩa animalibus attinentia in libris quatuordecĩ cõprehẽſa:q̃rtã nãlis philoſophiæ cõficiũt ꝑtẽ.De plãtis ãt q̃ ſola uegetatĩa uiuũt aĩa de q̃bus ẽ q̃nta philoſophiæ nãlis ps:nihil certi ab Ari.ad nos ꝑuẽit:ſed de eis a Theofraſto eius diſcipulo libri.xvi.decẽ uidelicet de hiſtoriis:licet de decĩo pauca reperiantur:Reliqui de cauſis Ariſtotelis doctrinam de aĩalibus tanq̃ exemplar ſequentes:ſcripti ſunt:qui a Theodoro gaza natione græco:romana tamen eloquentia fecundo:nobis nuper e græca lingua in latinam denuo conuerſi ſunt:in quibus libris pari modo Theofraſtus Ariſtotelis de animalibus ueſtigia ſeq̃nens:ſubſtantiam uegetabilium cum ſuis operatiõibus ;generationem:& uitam cum morte:& ſibi cognata:quoad fieri Potuit ſubtiliter diſputauit:de q̃bus ad p̃ſens nõ plura:De phyſica enĩ doctrĩa ab Ariſtotele tradita p̃ſens ẽ ĩtẽtio Partes itaq; & certus libroꝝ nũerus doctrĩæ phyſicæ Ariſt.Ita ſe habẽt ſecũdũ ueteꝝ perypatheticoꝝ ſñias q̃q̃ iuniores ſic eã diuiſerit dicẽtes materia phiſico ſubiectã uel ſit ens uel corpus mobile cõſiderari poſſe uel in ſe & de hoc ẽ li.de phiſico auditu uel ad materiam contractum: ſimplicem uel mixtam ſimplicem inq̃ ad ſitum mobile & eſt liber de cœlo & mũdo uel ad formã & eſt liber de generatione & corruptione. Si ad mixtam uel ad id quod eſt in uia mixtionis & eſt liber metheoroꝝ uel plene mixtum ĩaĩatum quod uocãt mĩerale uel aĩarum cuius prior pars eſt aĩa de qua & ſuis operatiõibus eſt liber de aĩa & alii de operationibus; poſterior pars eſt corpus de quo eſt liber de aĩalibus ex hiſtoriis partibus & generatione aĩalium confectis de animalibus ab iis nuncupatis.Quantã autẽ ueritatem horũ iuniorum ſententiam in ſe continet in poſterum fiet manifeſtũ

Sectio ſecunda & eſt ordo uniuerſalis quinq; partium doctrinæ phyſicæ. Caput primum de ordine uniuerſali trium primarum partium.

h Abito numero partium ac librorum Phyſicæ doctrinæ Ariſtotelis ſufficiẽti:nunc de ordine dicendũ eſt.eſt autem duplex ordo.hic comunior:partis ad partem:de quo in primis:particularis alter:uidelicet particularum unius partis in ſe:de quo poſterius.Comunior ordo eſt quo quinq; inuicem maiores ordinantur partes.Prima quarum eſt de principiis primis cauſis & elementis naturæ:ac de comunibus naturalẽ